

Základní škola a mateřská škola Svratouch

Strategie předcházení šikaně a dalším projevům rizikového chování

1. Úvod

Tento dokument vymezuje strategii předcházení šikaně v prostředí Základní a mateřské školy Svratouch. Vychází z metodického pokynu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. MŠMT- 22294/2013-1 a je součástí školního Minimálního preventivního programu. Je vypracován v souladu s platným zněním Školního řádu, usiluje o vytvoření bezpečného a respektujícího školního prostředí.

2. Školní poradenské pracoviště (ŠPP)

Školní poradenské pracoviště tvoří tým odborníků, kteří zajišťují poradenské, podpůrné a intervenční služby ve škole. Jeho cílem je podpora duševního zdraví, prevence rizikového chování, včasné odhalení problémů a účinné řešení obtížných situací včetně šikany.

Složení ŠPP:

- školní metodik prevence – Mgr. Lucie Burešová
- výchovný poradce – Mgr. Bc. Iveta Navrátilová
- ředitelka školy - Mgr. Bc. Iveta Navrátilová

Činnosti ŠPP v oblasti prevence a řešení šikany:

- identifikace rizikových faktorů a ohrožených žáků
- koordinace preventivních aktivit
- individuální a skupinová práce se žáky
- konzultace s rodiči a pedagogy
- spolupráce s externími odborníky (PPP, OSPOD, Policie ČR aj.)
- vedení dokumentace k jednotlivým případům

3. Odpovědnost za plnění programu:

- na tvorbě a realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci
- jeho koordinace je v kompetenci školního metodika prevence (ŠMP)
- za realizaci je odpovědná ředitelka školy

4. Vymezení šikany

Šikana je záměrné, opakované a dlouhodobé ubližování fyzické, psychické nebo sociální povahy, kdy agresor zneužívá převahy nad obětí.

Přímé znaky šikany:

- fyzické útoky (bití, kopání, strkání)
- verbální napadání (urážky, nadávky, výhrůžky)
- poškozování osobních věcí, krádeže
- výhrůžky a zastrašování

Nepřímé znaky šikany:

- ignorování, vylučování z kolektivu
- šíření pomluv
- manipulace s mezilidskými vztahy
- kyberšikana (např. ponižující příspěvky na sociálních sítích, obtěžující zprávy)

Kyberšikana:

- elektronická šikana (př. zakládání falešných profilů na jméno žáka, učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, facebook.com, prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod.)
- oproti šikaně má mnohem větší dosah (svědkem nebo útočníkem může být i několik lidí)
- často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany (důležité prověřit souvislosti)

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

- je cílené vůči jedinci nebo skupině
- je obvykle opakované, často dlouhodobé
- jeho záměrem je oběti ohrozit, ponížit či zastrašit
- oběť se mu neumí bránit a dlouhodobě trpí

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor

5. Prevence šikany

Prevence je nedílnou součástí školní strategie. Obsahuje:

- vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence šikany
- zařazování témat vztahujících se k šikaně do výuky
- spolupráci s metodikem prevence, výchovným poradcem a dalšími odborníky
- podporu pozitivního klimatu školy (projekty, komunitní aktivity, třídnické hodiny, společné akce, výlety, besedy,...)
- zapojení žáků do tvorby pravidel soužití ve třídě
- využití dotazníkového šetření k monitorování vztahů mezi žáky, postavení žáků ve třídě

Každý pedagog je odpovědný za vytváření zdravého klimatu třídy. Je povinen zejména:

- podporovat rozvoj pozitivních vztahů mezi žáky
- udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- nebýt lhostejný k agresivním projevům

Třídní učitelé (TU):

- v průběhu školního roku diskutují se žáky o slušném chování i pozitivních mezilidských vztazích
- podporují rozvoj pozitivních vztahů mezi žáky
- udržují a podporují důvěru mezi žáky
- nejsou lhostejní k agresivním projevům
- informují žáky i rodiče, na koho se obrátit při problémech ve škole (TU, ŠMP, výchovný poradce, vedení školy),

- řeší okamžitě projevy sociálně patologického chování (ve spolupráci s výchovným poradcem a ŠMP)

Ředitelka školy:

- zajišťuje vzdělávání pracovníků v oblasti šikanování
- zajistí, aby ve školním řádu byla jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení
- v souladu s pracovním řádem zajistí dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole i při školních akcích
- spolupracuje se ŠMP a TU při řešení krizových situací. Školní metodik prevence (ŠMP):
- koordinuje plán proti šikanování a následně s tímto programem seznámí všechny pedagogické pracovníky
- spolupracuje při řešení krizových situací
- spolupracuje s okresním metodikem prevence, zdravotnickými zařízeními nebo psychology, Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže
- podílí se na aktivitách v rámci prevence šikany

Rodiče:

- v případě podezření na šikanu týkající se nejen jejich dítěte, ale i ostatních spolužáků, informují TU nebo jiného pedagoga, ŠMP, VP nebo přímo vedení školy
- spolupracují se školou při řešení problému
- spolupracují s PPP či jinými odbornými pracovišti v případě problémů

6. Postup při řešení šikany nebo podezření na šikanu:

Zmapování situace při podezření na šikanu

- okamžité zajištění bezpečí ohroženého žáka
- informovat TU, také ŠMP a vedení školy, dohodnout další postup, je třeba postupovat velmi uvážlivě a citlivě, každý případ je jiný, dodržovat diskretnost a důvěrnost

informací, neřešit před celou třídou, diskrétní a systematické šetření případu – rozhovory s obětí, svědky, třídním kolektivem

- orientovat se v situaci, provést orientační šetření (ŠMP ve spolupráci s TU)
- zvážit, zda požádat o spolupráci okresního metodika prevence, zda provést, sociometrické testy, zda přivolat Policii ČR apod.,
- postupovat v souladu s Metodickým pokynem MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 24 246/2008-6
- zaznamenání poznatků a průběhu vyšetřování
- informování vedení školy a metodika prevence
- spolupráce s rodiči žáků a případně s dalšími institucemi (OSPOD, PPP, Policie ČR)
- vedení záznamů o jednotlivých krocích řešení

Postup při řešení šikany

Identifikace případu:

- Signály od pedagogů, žáků, rodičů či jiných zaměstnanců školy.

Zajištění bezpečí:

- Okamžité oddělení oběti od agresora.
- Uklidnění situace ve třídě.

Šetření:

- Ověření informací od více zdrojů (oběť, svědci, třídní učitel aj.).
- Vyhodnocení míry závažnosti situace.

Oznámení:

- Informování vedení školy, školního metodika prevence, případně dalších institucí (OSPOD, Policie ČR – v závažných případech).

Dokumentace:

- Záznamy o zjištěních, průběhu šetření a všech krocích řešení.

Informování rodičů:

- Transparentní komunikace s rodiči všech zúčastněných stran.

Výchovná opatření:

- Uložení sankcí dle školního řádu.
- Zajištění odborné intervence.

Krizový plán řešení:

1. Rozhovor s obětí

- v soukromí (ne před třídou ani nikým z žáků)
- ujistit oběť o bezpečí, ochraně informací a vyřešení situace
- nechat oběť mluvit, pak pokládat otevřené otázky, vše zapsat

2. Nalezení svědků

- kdo na šikanu upozornil (spolužák, kamarád)
- učitelé - individuální rozhovory - ujištění o ochraně informací, zajištění bezpečí
- nejprve nechat svědky otevřeně o situaci promluvit, pak se teprve doptávat, vše písemně zaznamenávat

3. Rozhovor s agresorem

- u rozhovoru jsou přítomni 2 dospělí
- agresor by neměl tušit, že se něco vyšetřuje = zaskočit ho - agresor nesmí zjistit, co nám kdo řekl!

- pokud je agresorů více - mluvit s každým zvlášť, neumožnit domluvu na výpovědi (pouze při obtížném vyšetřování lze konfrontovat svědky nebo agresory)
4. Schůzka vedení školy se školním poradenským pracovištěm + třídní učitel
- případ projednat, opatření (ve vztahu k oběti, agresorovi, třídě)
5. Informování zákonných zástupců agresorů
- dle možností a potřeb osobní schůzka /telefonický kontakt
 - seznámení se situací a s navrženými opatřeními, žádost o spolupráci
 - v případě osobní schůzky o průběhu sepsat zápis = podepíší všichni zúčastnění včetně zákonných zástupců!
6. Schůzka se zákonnými zástupci oběti
- dle možností a potřeb osobní schůzka /telefonický kontakt - stanovit opatření a další kroky
 - o průběhu sepsat zápis = podepíší všichni zúčastnění včetně zákonných zástupců - schůzka neprobíhá ve stejnou dobu jako se zástupci agresora!
7. Třídní učitel či člen školního poradenského pracoviště vše projedná s třídou, informuje žáky o potrestání viníků, ujistí třídu, že takové chování je nepřijatelné!

Práce s obětí šikany

- poskytnutí psychické podpory a bezpečného prostředí
- individuální přístup, naslouchání a zajištění pocitu důvěry
- pravidelné sledování a vyhodnocování situace
- v případě potřeby doporučení odborné pomoci (psycholog, PPP)

- podpora při začleňování zpět do kolektivu

Práce s agresorem

- vedení rozhovorů s cílem pochopení dopadů jeho chování
- uložení výchovných opatření dle školního řádu
- spolupráce s rodiči agresora
- dlouhodobá práce na změně chování – zapojení do preventivních programů, spolupráce s odborníky
- monitorování chování žáka a jeho vztahů ve třídě

Řešení kyberšikany

1. Zajistit ochranu oběti, kontaktovat ŠMP.
2. ŠMP kontaktuje operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu...atd.
3. ŠMP a oběť zajistí důkazy s podporou IT odborníka - ředitelku školy.
4. ŠMP důkladně vyšetří všechny souvislosti (může být pouze doplněk klasické šikany!)
5. Dle závažnosti ŠMP zažádá o odbornou pomoc.

Pokročilá šikana s neobvyklou formou - výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
 - zastavit skupinové násilí
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
 - odvést oběť ze třídy, vše oznámit vedení - ve třídě s agresory zůstává kolega z vedlejší třídy = musí zde být dozor!!
 - ve vedlejší třídě pověřit žáka třídy, aby dočasně „dozoroval“ ve třídě (do příchodu pedagoga)
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.

- dozorující učitel ve třídě s agresory žákům nedovolí komunikovat mezi sebou, nebo je třída rozdělena do skupinek a ty se s učiteli rozmístí do volných tříd, místností

4. Pokračující pomoc a podpora oběti

- při zranění přivolat lékařskou pomoc a co nejdříve informovat zákonné zástupce oběti - není-li oběť zraněna, poskytneme psychickou pomoc, navodíme pocit bezpečí a opatrně zjišťujeme, co se stalo (jak, kdo..)

5. Nahlášení Policii

6. Vlastní vyšetřování

- vyšetřování musí proběhnout ještě v ten den (agresori by se mohli domluvit a zastrašit svědky)
- nejdřív rozhovor s obětí
- rozhovor se svědky - individuálně!!
- nakonec rozhovor s agresory - individuálně
- Nesmí dojít ke konfrontaci oběti a svědků s agresory!

Postup ředitelky školy

1. Přijme informaci o šikanování /pedagog, žák, rodič či jiný dospělý/.
2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu sama, či zda je potřeba intervence z venku - tj. pomoc specializovaných institucí a eventuálně též Policie ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů - v týmu je vždy metodik prevence a výchovná poradkyně.
4. Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, případně sám informuje o výsledcích vyšetřování, které řídí.
5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť zprostředkuje nebo zajistí zprostředkování péče PPP, střediska výchovné péče, atd.

6. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

7. Pokud dojde k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

8. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák opakovaně páchá přestupky či se dopustí trestného činu, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez odkladu.

Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí, ...). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků - klinických psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina). Další práce se třídou je v kompetenci TU, ŠMP nebo VP, případně jiných odborníků. Je třeba si uvědomit, že naším cílem není potrestat viníky, ale především zajistit nápravu a zlepšení vztahů ve třídě.

Pro potrestání agresorů lze užít následující výchovná opatření:

- napomenutí a důtka TU, důtka ředitelky školy
- snížení známky z chování

V mimořádných situacích je možnost využít i jiná opatření:

- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu,

- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

7. Závěr

Strategie je součástí Minimálního preventivního programu školy a pravidelně se aktualizuje dle potřeb školy a změn v legislativě. Cílem je vytvořit školu jako bezpečné místo pro všechny děti, pedagogy i rodiče.

